

Лекція 1

План

1. Поняття «волонтерська діяльність» та її відмінність від благодійності
2. Принципи волонтерської діяльності.
3. Напрями і форми волонтерської діяльності.
4. Функції волонтерства.

1. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про волонтерську діяльність», волонтерська діяльність - добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги.

Волонтерська діяльність є формою благодійної діяльності.

Водночас волонтерство слід відрізнити від благодійності. Згідно із Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», благодійність може передбачати надання матеріальної, фінансової чи іншої допомоги фізичними або юридичними особами. Якщо волонтерство – це передусім діяльність (час, зусилля, компетентності), то благодійність частіше пов'язана з ресурсною підтримкою (коштами, майном, послугами).

Таким чином, волонтерство має більш виражений суб'єктно-діяльнісний характер, тоді як благодійність – ресурсно-інструментальний. У практиці соціальної роботи ці форми часто поєднуються, однак мають різну правову природу та механізми організації.

Безоплатне виконання робіт або надання послуг особами, що здійснюється на основі сімейних, дружніх чи сусідських відносин, не є волонтерською діяльністю.

Ознаки:

- 1) добровільність;
- 2) безоплатність;
- 3) суспільна корисність;
- 4) особиста ініціатива.

2. Напрями і форми волонтерської діяльності

Напрями волонтерства, визначені у Законі України «Про волонтерську діяльність».

1. Соціальна підтримка вразливих груп

- Допомога малозабезпеченим, безробітним, багатодітним, бездомним, безпритульним, особам у складних життєвих обставинах.
- Догляд за хворими, особами з інвалідністю, людьми похилого віку, самотніми особами.
- Підтримка осіб, обмежених у реалізації своїх прав через фізичні чи інші особливості.

2. Реагування на надзвичайні ситуації та наслідки війни

- Допомога постраждалим від надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру.

- Підтримка осіб, які постраждали від бойових дій, збройної агресії, тимчасової окупації, терористичних актів.
 - Допомога біженцям і внутрішньо переміщеним особам.
 - Сприяння післявоєнному відновленню та розвитку України.
3. Підтримка сектору безпеки і оборони
- Надання допомоги Збройним Силам України та іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам влади під час особливого періоду, надзвичайного чи воєнного стану.
4. Громадянське суспільство та ідентичність
- Утвердження української національної та громадянської ідентичності.
 - Сприяння проведенню національних і міжнародних спортивних, культурних, молодіжних та інших громадських заходів.
5. Екологія, культура та захист тварин.
- Охорона довкілля.
 - Збереження культурної та історичної спадщини.
 - Захист і рятування тварин.
6. Ресоціалізація та пробація
- Сприяння органам пробації у роботі із засудженими.
 - Підтримка соціальної адаптації осіб, які відбули покарання.
7. Інші напрями
- Інша волонтерська діяльність, не заборонена законодавством.

Волонтерська діяльність реалізується у різноманітних формах залежно від сфери застосування, організаційної моделі та рівня інституціоналізації:

- 1) **Індивідуальне волонтерство** – ініціативна діяльність окремих осіб.
- 2) **Організоване волонтерство** – діяльність у межах громадських організацій, благодійних фондів, соціальних установ;
- 3) **Корпоративне волонтерство** – участь працівників компаній у соціальних ініціативах;
- 4) **Онлайн-волонтерство** – дистанційна допомога (консультування, переклад, адміністрування ресурсів);
- 5) **Кризове (гуманітарне) волонтерство** – реагування на надзвичайні ситуації;
- 6) **Професійне волонтерство (pro bono)** – надання фахових послуг безоплатно.

3. Функції волонтерської діяльності

Волонтерство виконує низку важливих соціальних функцій:

1. **Соціальна функція** – підтримка вразливих груп населення, розширення доступу до соціальних послуг.
2. **Компенсаторна функція** – заповнення прогалин у діяльності державних інституцій.
3. **Інтегративна функція** – зміцнення соціальної солідарності та довіри в суспільстві.
4. **Виховна функція** – формування громадянської відповідальності, емпатії, соціальної компетентності.
5. **Інноваційна функція** – апробація нових соціальних практик і моделей допомоги.
6. **Ресурсна функція** – мобілізація людського, соціального та професійного капіталу громади.